

שבת פרק עשרים ושנים חבית

(שבת קמג, ב)

משנה:

חבית שנשברה - מצילין הימנה מזון שלש סעודות (ואפילו בכלים הרבה, דאילו בחד מנא - אמרינן ב'כל כתבי הקדש' (שבת קכא) דכמה דבעי מציל), ואומר לאחרים: "באו והצילו לכם" (כל אחד מזון שלש סעודות) - ובלבד שלא יספוג (שלא ישים ספוג במקום היין לחזור ולהטיפו בכלי, גזירה שמא יסחוט). אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין (דהוה ליה מפרק, תולדה דדישה), ואם יצאו מעצמן - אסורין (גזירה שמא יסחוט לכתחילה); רבי יהודה אומר: אם לאוכלין (הם מכונסין אותם פירות) - היוצא מהן מותר (דלא ניחא ליה במה שזבו, וליכא למגזר בהן שמא יסחוט), ואם למשקין (מכונסין) - היוצא מהן אסור (דניחא ליה במאי דנפקא מיניהו, ונתקיימה מחשבתו, ואיכא למיגזר שמא יסחוט; והכי אמרינן בביצה: דטעמא דמשקין שזבו - משום שמא יסחוט הוא). חלות דבש שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן - אסורין; ורבי אליעזר מתיר (חלות דבש - מאחר שמוסקין - הדבש זב מאליו מתוך השעוה, ואין דרך לסוחטו; הלכך רבי אליעזר מתיר, וחכמים אוסרין - גזירה אטו שאינן מרוסקין, דילמא מרסק להו).

גמרא:

תנא: 'לא יספוג ביין, ולא יטפח בשמן' (מכניס בו כפו והשמן נדבק בה, ומקנחו בשפת הכלי), שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול (ואסרוה משום עובדין דחול).

תנו רבנן: 'נתפזרו לו פירות כחצר - מלקט על יד על יד ואוכל, אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול'.

אין סוחטין את הפירות:

אמר רב יהודה אמר שמואל: מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים (דאף על גב דהכניסן לאוכלין - היוצא מהן אסור); מאי טעמא? - כיון דלסחיטה נינהו יהיב דעתיה (דכיון דרובן לסחיטה קיימי, כי אתו לידי משקה - יהיב דעתיה למיהוי ניחא ליה בהכי).

ועולא אמר רב: חלוק היה רבי יהודה אף בזיתים וענבים (הואיל והני לאוכלין נכנסו).

ורבי יוחנן אמר: הלכה כרבי יהודה בשאר פירות, ואין הלכה כרבי יהודה בזיתים וענבים.

אמר רבה אמר רב יהודה אמר שמואל: מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים, ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות. אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבא: אלא במאי פליגי? אמר ליה: לכי תשכח.

אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא בתותים ורמונים פליגי (דאיכא דבעו להו למשקין, הלכך משוו להו רבנן כזיתים וענבים, ורבי יהודה פליג עלייהו; אבל שאר פירות - ליכא דבעי להו למשקין, הלכך מודו רבנן בהם), דתניא: 'זיתים שמשך' (זב מאליהן, כמו זחרות המושכין' (שבת קכא, א)). מהן שמן, וענבים שמשך מהן יין, והכניסן (מתחילתן) בין לאוכל בין למשקין (דרמונים קרי יין משום דאית להו קיוהא) - היוצא מהן אסור; תותים שמשך מהן מים, ורמונים שמשך מהן יין, והכניסן לאוכלין - היוצא מהן מותר, למשקין ולסתם - היוצא מהן אסור, דברי ר' יהודה; וחכמים אומרים: בין לאוכלין בין למשקין - היוצא מהן אסור. (והא דנקט רב נחמן לישנא דמסתברא, ולא אמר בהדיא דבתותים ורמונים פליגי - משום דאיכא למימר פליגי בתותים ורמונים, והוא הדין לשאר פירות; ולהודיעך כחו דרבי יהודה נקט להו; ואי משום ברייתא דלקמן, דשמעינן מינה דמודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות - לאו בהדיא שמעינן לה, דאיכא למימר רבי יהודה היא, כדפרכין עלה).

וסבר רבי יהודה סתם (שלא פירש לאוכל ולא למשקה) - (הוי המשקה הזב מהן) אסור? והתנן [מכשירין פ"ו מ"ח]: 'חלב האשה מטמא' (מכשיר) לרצון ושלא לרצון (בין שיצא ממנה לרצון, בין שיצא שלא לרצון: שהחלב קרוי משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שופטים ד, יט)), חלב בהמה אינו מטמא אלא לרצון. (ואי לא - לא חשיב משקה, ואם נגע בו שרץ - אינו מקבל טומאה; וטעמא מפרש לקמיה). אמר רבי עקיבא: קל וחומר הוא: ומה חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים - מטמא לרצון ושלא לרצון, חלב הבהמה שמיוחד בין

לקטנים בין לגדולים - אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון?

אמרו לו: אם טמא חלב האשה שלא לרצון - שדם מגפתה (של אשה) טמא (אם נגף רגלה או ידה וכל חבורה שיצא ממנה דם, כדאמר בפרק 'דם הנדה' (נדה נה,ב): דם חללים, דהיינו דם הרוג, קרוי משקה, שנאמר (במדבר כג,כד) ודם חללים ישתה, ודם מגפתו מפרש התם דדם חללים הוי: דמה לי קטליה כוליה מה לי קטליה פלגא! וחלב - כדם מגפתו, דדם נעכר ונעשה חלב, ודם מגפתה סתמיה שלא לרצון הוא, וטמא), 'טמא חלב הבהמה

(שבת קמד, א)

שלא לרצון - שדם מגפתה טהור (בתמיה: שהרי דם מגפתה טהור, דבהמה לאו בכלל חלל הוא, ומיהו דם שחיטה מכשר משום דאיתקש למים דכתיב (דברים יב,כד) על הארץ תשפכו כמים)? אמר להן: מחמיר אני בחלב (לטמאו אף שלא לרצון) מכדם, שהחולב לרפואה (לרפואת הבהמה, שלא יזיקנה חלבה) - טמא (דהא לרצון הוא), והמקיז (לבהמתו) לרפואה - טהור (דדם מגפתה היא, והואיל והחולב לרפואה טמא - אף הנוטף שלא לרצון טמא). אמרו לו: (אינו דומה שלא לרצון לרצון, שהרי) סלי זיתים וענבים יוכיחו, שהמשקין היוצאין מהן לרצון - טמאין, שלא לרצון - טהורים; מאי לאו 'לרצון' = דניחא ליה, 'שלא לרצון' = בסתמא (וקתני טהורין - דלא חשיב משקה; אי רבי יהודה קאמר לה - קשיא, ואי רבנן קאמרי - כל שכן טהורין לרבי יהודה: דהא מידי דלרבנן משקה הוא - לרבי יהודה לאו משקה הוא, וכל שכן מידי דלרבנן לאו משקה); (והשתא): ומה זיתים וענבים דבני סחיטה נינהו - שלא לרצון ולא כלום, תותים ורמונים דלאו בני סחיטה נינהו לא כל שכן? (והוא הדין מצי למירמי נמי זיתים וענבים אזיתים וענבים, דקתני לעיל דמודה בהו רבי יהודה דאף לאוכלין היוצא מהן אסור! אלא הא אלימא ליה לאקשוויי: דתותים ורמונים, דלאו בני סחיטה נינהו - קתני לעיל דסתם אסור, והכא קתני דאפילו זיתים וענבים סתמא לאו למשקה).

לא! 'לרצון' - בסתמא, 'שלא לרצון' - דגלי אדעתיה (בהדיא), דאמר "לא ניחא לי" (והוי גילוי דעתא טפי מהכניסו לאוכלין). ואיבעית אימא: שאני סלי זיתים וענבים, כיון דלאיבוד קיימי (ודווקא נקט 'סלי', שהמשקה הנוטף מהן נופל לארץ והולך לאיבוד, הלכך סתמא לא ניחא ליה) - מעיקרא אפקורי מפקרי להו (לההוא משקה, אבל שאר כלים, אפילו תותים ורמונים - אימא לך סתמא למשקה).

אשכחן רבי יהודה דמודי לרבנן בזיתים ובענבים, רבנן דמודו ליה לרבי יהודה בשאר פירות מנלן? - דתניא: 'סוחטין

(שבת קמד, ב)

כפגעין (פרוש'ש בלעז [שזיפים], ולהוציא מימיהן לשתות) וכפדישין (קוידנ"ץ [חבושים]) ובעוזדין (קורמ"ש, דלאו אורחיהו בהכי, ואין כאן משום דש), אבל לא כרמונים (דאורחיהו בהכי); ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין כרמונים (בחול, אלמא איכא דסחיט להו, הלכך בשבת אסור).

וממאי דרבנן היא?: דילמא רבי יהודה היא? ותהוי נמי רבי יהודה, אימר דשמעת ליה לרבי יהודה יצאו מעצמן, סוחטין לכתחילה מי שמעת ליה? אלא מאי אית לך למימר (לרבי יהודה)? כיון דלאו בני סחיטה נינהו - אפילו לכתחילה; (וכי היכי דלרבי יהודה שרי לכתחילה מהאי טעמא, מהשתא) אפילו תימא רבנן (ושרו ליה מהאי טעמא): כיון דלאו בני סחיטה נינהו - אפילו לכתחילה; שמע מינה: רבנן היא! שמע מינה.

'של בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין כרמונים'. אמר רב נחמן: הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם. אמר ליה רבא לרב נחמן: מנשיא בן מנחם תנא הוא (בתמיה: וכי איהו פליג למימר דבשבת אסור, דתימא הלכתא כוותיה? והא לא הזכר אלא לדברי התנא לראיה דהאי תנא הוא סבר כוותיה)? וכי תימא 'הלכה כי האי תנא דסבר לה כשל מנשיא בן מנחם' (וכי תימא הא דאמר 'הלכה כשל בית מנשיא' הכי קאמר: הלכה כהאי תנא דאסר ברימונים, הואיל וקאי מנשיא כוותיה, דסוחטין רימונים בחול, אלמא: בני סחיטה נינהו) - ומשום דסבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו? מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא (דמשום איהו לחודיה נשווי דרך רמונים לסחיטה)?

אין, דתנן [כלאים פ"ה מ"ח]: 'המקיים קוצים' (קדונו"ש) + (לפי כת"י יידונו"ש) **בכרם**: רבי אליעזר אומר: קדש (מקדש) [אוסר; לשון] לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה [דברים כב, ט]. את התבואה משום כלאים, דזריעה הוא, וחכמים אומרים: אינו מקדש אלא דבר שכמוהו מקיימין'. ואמר רבי חנינא: מאי טעמא דרבי אליעזר? - שכן בערביא מקיימין קוצי שדות לגמליהם (אלמא: משום חד מקום דאחשבינהו, משוינן להו דבר חשוב).

מידי איריא; דערביא - אתרא (אתרא הוא, וחשיבות דרבים הוי חשיבותא), הכא - (חד גברא לחודיה הוא, נימא) בטלה דעתו אצל כל אדם! אלא, היינו טעמא (דרב נחמן, דאמר הלכה: אין סוחטין) - כדרב חסדא, דאמר רב חסדא: תרדין שסחטן ונתנן במקוה - פוסלין את המקוה בשינוי מראה (לא בשלשת לוגין; דלא הוזכרו שלש לוגין אלא במים שאובין, אבל שאר משקין לא פסלי אלא אם כן נשתנה מראה המקוה על ידיהן) - והא לאו בני סחיטה נינהו! אלא מאי אית לך למימר? - כיון דאחשבינהו הוה להו משקה? - הכא נמי, כיון דאחשבינהו - הוה להו משקה (אף על גב דלעלמא לא חשיב, כיון דאחשיב איהו - הוי לדידיה משקה, והכי מפרש רב נחמן לברייתא דלעיל: סוחטין בפגעין ובפרישין למתק הפרי, ולא לצורך המשקה, אבל לא ברימונים ואפילו למתקן, דשל בית מנשיא היו סוחטין בחול לצורך משקה, הלכך בשבת אסור אפילו למתק הואיל ואיכא חד דעביד לשם משקה; ולא משום דמנשיא רובא דעלמא, אלא חיישינן אי שרית ליה למתק - אתי למעבד לשום משקה, וכיון דאיהו מחשב ליה - הוי משקה, ומיחייב; אבל בפגעין ליכא למיחש, דאין אדם עושה אותו למשקה).

רב פפא אמר: (טעמא דתרדין - לאו משום חשיבותא דאחשבינהו הוא, ולעולם לאו משקה נינהו, והא דמפסיל -) משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה, וכל דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחילה (שאינו מים או שלג או ברד) - פוסל את המקוה בשינוי מראה.

תנן התם [מקואות פ"ז מ"ג]: 'נפל לתוכו (של מקוה) יין [או חומץ] ומוחל (והוא כמין מים חב מן הזיתים, ושלשה מינים יש בו: כשטוענן מתחילה במעטן להתחמם ולהתבשל - מאיליהן מוחל זב מהן, והוא צלול כמים, ולאחר שעמדו ימים ודחקו זה את זה - חוזר מוחל לזוב מהן, והוא קרוב להיות כשמן; ולאחר שעצרו להוציא שמן בבית הבד ומשתהה התפוח של גפת בעקלים שהוא אגוד בהן בבית הבד - חוזר מוחל זב מהן) ושנה מראיו - פסול'; מאן תנא דמוחל משקה הוא (קא סלקא דעתך דאין מקוה נפסל אלא על ידי משקה, ואפילו בשינוי מראה)?

אמר אביי: רבי יעקב היא, דתניא: 'רבי יעקב אומר: מוחל הרי הוא כמשקה; ומה טעם אמרו "מוחל היוצא בתחלה" (בתחילת טעינתן של זיתים) טהור?' - לפי שאינו רוצה בקיומו; רבי שמעון אומר: מוחל אינו כמשקה, ומה טעם אמרו "מוחל היוצא מעיקול בית הבד" (לאחר שנסחט שמנו, או לפני סחיטתו) טמא? - לפי שאי אפשר לו בלא ציחצוחי שמן' מאי בינייהו (במאי פליגי? הואיל ותרוייהו מודו דמוחל היוצא בתחילה טהור, והיוצא מעקל בית הבד טמא, באיזה מוחל נחלקו, דלמר הוי משקה וטמא, ולמר לא הוי משקה וטהור)?

איכא בינייהו דאית בתר איצצתא (לאחר שהתחילו להתחמם ודחקו זה את זה ונשתהה הכומר ימים).

רבא אמר: (קמייתא דקתני מוחל פוסל מקוה - דברי הכל הוא, ו) משום דהוי דבר שאין עושין הימנו מקוה, ופוסל את המקוה בשינוי מראה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה (של תבשיל לתקנו, דמוכחא מילתא דלאו למשקה בעי ליה, אלא לאוכל, ואין זה דרך פריקתו, והוי כמפריד אוכל מאוכל), אבל לא לתוך הקערה (דזמנין דלמשקה קאי, ואף על גב דבקערה לא שתי איניש - לא מוכחא מילתא, ואיכא איסור): אמר רב חסדא, מדברי רבינו נלמד: חולב אדם עז לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה. אלמא (מדקאמר 'סוחט לתוך הקדרה') קסבר: משקה הבא לאוכל - אוכל הוא. מתיב רמי בר חמא: זב שחולב את העז - החלב טמא (שהזב מטמא כל דבר במשא, והרי היסט הקילוח, ולא קמפליג בין לתוך הקדרה בין לתוך הכוס); ואי אמרת משקה הבא לאוכלין אוכל הוא - (הא אין אוכל מקבל טומאה שלא בהכשר, והאי) במאי איתכשר?

כדאמר רבי יוחנן (במסכת כריתות, גבי האשה שנסף חלב מדדיה): בטיפה המלוכלכת על פי הדד (טיפה ראשונה מלכלכת בה פי הדד בדעת, ונוחה ליחלב, וההיא הוי משקה כסתם חלב, דלא לאוכל בעי ליה) - הכא נמי: בטיפה המלוכלכת על פי הדד. מתיב רבינא [טהרות פ"ג מ"ג]: 'טמא מת שסחט זיתים וענבים

(שבת קמה, א)

כביצה מכוונת – טהור (משנה היא במסכת טהרות, ומפרש בה בהדיא זבלבד שלא יגע במשקה: שאינו נוגע אלא באוכל; וכיון דכביצה מכוונת הוא, לכי סחיט טיפה קמייתא - חסר ליה מכביצה, ואין האוכל - אף על פי שהוא טמא - מטמא המשקה, שאין אוכל מטמא אחרים בפחות מכביצה; אבל אם היה נוגע במשקה - איטימ ליה משקה מטיפה ראשונה: שהמשקה מקבל טומאה בכל שהוא); **הא יותר מכביצה – טמא** (והכי נמי תני בה בהדיא **יותר מכביצה – טמא**: שכיון שיצאה טיפה ראשונה - נטמאה בכביצה; וטמא מת דווקא נקט, שאינו מטמא בהיסט, והוא הדין לטמא שרץ וכל טמאי מגע; וטמא מת לרבנות נקט: דהוי אב הטומאה, משום דקתני טיפא: אבל זב שסוחט זיתים וענבים אפילו גרגיר יחידי – טמא, שכיון שיצאה טיפה ראשונה - נטמא המשקה במשא הזב), **ואי אמרת 'משקה הבא לאוכל** (דקא סלקא דעתך אפילו סוחט לתוך הקדירה) - **אוכל הוא** במאי איתכשר? **הוא מותיב לה והוא מפרק לה: בסוחט לתוך הקערה.** אמר רבי ירמיה: (משקה הבא לאוכל, אוכל הוא או משקה הוא -) **כתנאי** [מעשרות פ"א מ"ח]: **'המחליק בענבים** (נחתום המחליק פני ככרותיו בענבים, שסוחט המשקה על הככר) - **לא הוכשר, רבי יהודה אומר: הוכשר** (האוכל והענבים הוכשרו); **מאי לאו בהא קמיפלגי: מר סבר: משקה הבא לאוכל – אוכל הוא, ומר סבר: לאו אוכל הוא!**

אמר רב פפא: דכולי עלמא – משקה הבא לאוכל - לאו אוכל הוא (אלא משקה הוא; והיינו טעמא דמאן דאמר לא הוכשר: שמתחילה נסחט אדעתא דאזיל לאיבוד, שהאור שואבו ושורפו), **והכא – במשקה הבא לאיבוד** (הבא לצורך אוכל, כגון שסחטן לשם הפת) **קמיפלגי: מר סבר: משקה הוא, ומר סבר: לאו משקה הוא,** ובפלוגתא דהני תנאי, דתנאי: **'המפצע בזיתים** (בלציי"ך [לפצוע כדי להכין למליחה], כדי שיהיו רכים) **בידיים מסואבות – הוכשר** (דניחא ליה במשחא דטייף עליהו, שמתוך כך הם מרבים טעם), **לסופתן במלח** (שמתוך שהן קשין - אין המלח נדבק בהן, ומפצעים לרכבן מבחוץ מעט) - **לא הוכשר** (דלא מכיון למשקה דידהו דליעקר); **לידע אם הגיעו זיתיו למסוק אם לאו** (צריך הוא לדאות אם שומנו נוח לצאת, מיהו המשקה אזיל לאיבוד) - **לא הוכשר; רבי יהודה אומר: הוכשר**; **מאי לאו בהא קמיפלגי: דמר סבר משקה העומד לאיבוד – משקה הוא, ומר סבר לאו משקה הוא!**

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: **הני תנאי** (דמפצע) - (ודאי) **במשקה העומד לאיבוד פליגי** (כדאמרין), **והנך תנאי** (אבל תנאי דמחליק) - (לאו בעומד לאיבוד פליגי, דלאו לאיבוד אזל - שהרי לצחצח האוכל נתנו, והרי מצחצחו, אלא) **במשקה העומד לצחצחו** (לאוכל) **קמיפלגי** (דאי נמי משקה הבא לאוכל משקה הוא - הני מילי היכא דקא שריף ליה, אי נמי שטר ביה ריפתא דתורת משקה עביד; אבל לצחצחו פליגי).

אמר רבי זירא אמר רב חייא בר אשי אמר רב: **סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה, אבל לא לתוך הקערה; ודג לצירו** (סחיטת דג להוציא צירו) - **אפילו לתוך הקערה** (לאו משקה הוא, אלא אוכלין). **יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא. אמר ליה אביי לרב דימי: אתון משמיה דרב מתניתון ולא קשיא לכו, אנן משמיה דשמואל מתנינן לה – וקשיא לן: מי אמר שמואל דג לצירו אפילו לתוך הקערה? והאיתמר: כבשים (ירק חי כבוש ביין וחומץ) שסחטן: אמר רב: לגופן (אם לאכול הכבשים סוחטן ממשקה הצף עליהן והנבלע בהן - מותר לכתחילה, דלא מפרק הוא, הואיל ולא למשקה הוא צריך) - מותר, למימיהן - פטור (שאין זה מפרק, שאין המשקה הזה יוצא מן הכבשים שלא גדל בתוכן) אבל אסור (אטו זיתים וענבים); **ושלקות – בין לגופן בין למימיהן – מותר** (אפילו למימיהן: לאו משקה ניהו אלא אוכל); **ושמואל אמר: אחד כבשים ואחד שלקות, לגופן – מותר, למימיהן – פטור אבל אסור** (והא שלקות דומיא דדג לצירן הוא, ולא שרי ליה שמואל לכתחילה). **אמר ליה: האלהים, [איוב י"ט, כז] [אשר אני אחזה לך] עיני ראו ולא זר [כלו כליתי בחקי] (הא דבעינא למימר לך דמשמיה דרב איתמר) – מפומיה דרבי ירמיה שמיע לי, ורבי ירמיה מרבי זירא, ורבי זירא מרבי חייא בר אשי, ורבי חייא בר אשי – מרב.****

גופא: כבשים שסחטן:
אמר רב: **לגופן – מותר, למימיהן – פטור אבל אסור. ושלקות, בין לגופן בין למימיהן – מותר;**
ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה, לגופן – מותר, למימיהן – פטור אבל אסור;
רבי יוחנן אמר: אחד כבשים ואחד שלקות, לגופן – מותר, למימיהן – חייב חטאת.

מיתבי: 'סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, אבל לא למוצאי שבת. וזיתים וענבים לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת' (סוחטין כבשין ולא מפליג בין לגופן בין למימיהן, ושרי לכתחילה) קשיא לרב, קשיא לשמואל, קשיא לרבי יוחנן (וקשיא לכולהו, דליכא בהו דשרי כבשין למימיהן לכתחילה)!

רב מתוך טעמיה, שמואל מתוך טעמיה, רבי יוחנן מתוך טעמיה: רב מתוך טעמיה: סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, אבל לא למוצאי שבת; במה דברים אמורים? - לגופן, אבל למימיהן - פטור אבל אסור; ושלקות - בין לגופן בין למימיהן מותר; וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת;

שמואל מתוך טעמיה: סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת, הוא הדין לשלקות; במה דברים אמורים? - לגופן, אבל למימיהן - פטור אבל אסור; וזיתים וענבים - לא יסחוט, ואם סחט - חייב חטאת;

רבי יוחנן מתוך טעמיה: סוחטין כבשים לצורך השבת, אבל לא למוצאי שבת, אחד כבשים ואחד שלקות; במה דברים אמורים? - לגופן, אבל למימיהן - לא יסחוט, ואם סחט - נעשה כמי שסחט זיתים וענבים, וחייב חטאת.

אמר רב חייא בר אשי אמר רב: דבר תורה - אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד (כלומר: אסרה תורה מלאכה, ודריסת זיתים וענבים - הוא דהויא מלאכה, אבל שאר דריכות - לאו אורחיהו בהכי, ולא מלאכה ניהו); וכן תני דבי מנשה: 'דבר תורה - אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד, ואין עד מפי עד כשר

(שבת קמה, ב)

אלא לעדות אשה בלבד (לומר לאשה "מת בעליך", דאקילו בה רבנן משום עיגונא, וכל דמקדש - אדעתא דרבנן מקדש, ואפקועי רבנן לקדושין מיניה) '.

איבעיא להו: עד מפי עד לעדות בכור (בכור ביד כהן, כשנתנו ישראל לו שלם ואירע לו בו מום, קיימא לן בבכורות (לה,א): נחשדו כהנים להטיל מום בבכור, ואין נאמן לומר "מום זה נפל בו מאיליו", וצריך להביא עדים, ואמרין התם דאשה כשרה לעדות זו) מהו?

רב אמר אסור, ורב אסי שרי; אמר ליה רב אמי לרב אסי: והא תנא דבי מנשיא: 'אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד?

אימא: 'לעדות שהאשה כשרה לה בלבד' (והאי נמי כשרה לה).

רב ימר אכשר עד מפי עד לבכור; קרי עליה מרימר: ימר שרי בוכרא.

והלכתא: עד מפי עד כשר לבכור.

חלות דבש [שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן - אסורין; ורבי אליעזר מתיר]: כי אתא רב הושעיא מנהרדעא, אתא ואיתי מתניתא בידיה: 'זיתים וענבים שריסקן מערב שבת, ויצאו מעצמן - אסורין, ורבי אלעזר ורבי שמעון מתירין'.

אמר רב יוסף: גברא יתירא (רבי שמעון, דמתניתין - 'דבי אליעזר' תנן בה [וכן גרס רש"י בדברי הברייתא: 'רבי אליעזר', ולא 'רבי אלעזר', כגירסתנו]) אתא לאשמעין (בתמיה: כלומר: מה בא ללמדנו אם לא זאת)?

אמר ליה אביי: טובא קא משמע לן, דאי ממתניתין - הוה אמינא: 'התם הוא: דמעיקרא אוכלא ולבסוף אוכלא, אבל הכא, דמעיקרא אוכלא ולבסוף משקה - אימא לא!' - קא משמע לן.

משנה:

כל שבא בחמין מערב שבת (כלומר: שנתבשל) - שורין אותו בחמין (כדי שיהא נמוח) בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת (כגון בשר יבש, שאוכלין אותו חי על ידי הדחק) - מדיחין אותו בחמין בשבת (ולא אמרינן 'זהו בישוליה'), חוץ מן המליח הישן (דג מליח של שנה שעברה) (ודגים מלוחין קטנים) וקוליים האיספנין (שם דג שאוכלין אותו מחמת מלחו על ידי הדחה בחמין; והנך - אפילו הדחה נמי לא), שהדחתן זו היא גמר מלאכתן (והוי בשול).

גמרא:

כגון מאי (הוי 'בא בחמין' שחוזרין ושורין אותו בחמין)?

אמר רב ספרא: כגון תרנגולתא דרבי אבא (מבשלה ושורה אותה ימים רבים בחמין למחות מאליה, ואוכלה לרפואה).

ואמר רב ספרא: זימנא חדא איקלעית להתם, ואוכלן מיניה, ואי לא רבי אבא דאשקין חמרא בר תלתא טרפי (בן שלש שנים) – איתנסי (הייתי נאנס להקיא מחמת מיאוס).

רבי יוחנן רייך (רוקק) מכותח דבבלאי (כשזכרו, שהיה מאוס בעיניו).
אמר רב יוסף: ולירוק אנן מתרנגולתא דרבי אבא. (קשה היה בעיניו שנמאסין בני בבל על בני ארץ ישראל, אמר: אנו נמי יש לנו לרוק מתרנגולתיה דרבי אבא שהם אוכלים), ועוד (כותח אינו מאוס כל כך בעיני שאר בני מערבא): (דהא) אמר רב גזא: זימנא חדא איקלעית להתם, ועבדית כותח דבבלאי, שאילו מיניה כל בריחי מערבא.

כל שלא בא בחמין [מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן וקוליים האיספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן].
הדיח (קוליים) מאי?

אמר רב יוסף: הדיח - חייב חטאת (דהוי בישול).
אמר מר בריה דרבינא: אף אנן נמי תנינא 'חוץ ממליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן' - שמע מינה.

ייתיב רבי חייא בר אבא ורבי אסי קמיה דרבי יוחנן, ויתיב רבי יוחנן וקא מנמנמ; אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי אסי: מפני מה עופות שבבבל שמנים (שמנים משל ארץ ישראל)?
אמר ליה: כלך (לכה לך, אלא שקיצר הלשון) למדבר עזה (והיא מארץ ישראל) ואראך שמנים מהן.

מפני מה מועדים שבבבל שמחים (רגילים לשמוח במועדים יותר מארץ ישראל)?
מפני שהן עניים (וכל השנה אין להם שמחה במאכל ומשתה, ואין להם מרגוע ממלאכה, לפיכך במועדים כל שמחתם).
מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצוינין (מציינין עצמן בלבושים נאים; מצוינין = מקושטין)?

לפי שאינן בני תורה (כל כך לכבדם כבני ארץ ישראל מחמת תורתם - מכבדים אותם מחמת לבושיהן, שנראין חשובים).

מפני מה עובדי כוכבים מזוהמים?
מפני שאוכלין שקצים ורמשים.

איתער בהו רבי יוחנן, אמר להו: דרדקי (בחורים שלא הגיעו לסברא)! לא כך אמרתי לכם [משלי ז, ט] אמר לחכמה אחתי את [ומדע לביתה תקרא]: אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך - אומרהו, ואם לאו - לא תאמרהו! אמרו ליה: ולימא לן מר איזה מהן: מפני מה עופות שבבבל שמנים?

מפני שלא גלו (העופות - כמו אותן של ארץ ישראל, כדאמרינן לקמן), שנאמר [ירמיהו מח, יא] שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו [ולא הורק מכלי אל כלן] ובגולה לא הלך [על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר] (סיפיה דקרא על כן עמד טעמו בו – אלמא הגולין - מפיגין טעמן ושמנן).
והכא מנלן דגלו?

דתניא: 'רבי יהודה אומר: חמשים ושתים שנה (משגלו בימי צדקיה בחרבות ירושלים עד שנפקדו בימי כורש, ואז עלו מהם לייסד את הבית שמונה עשרה שנים קודם גמר הבנין, שהיא לסוף שבעים שנה, בשנת שתים לדריוש, כדאמרינן במגילה (יא, ב)) לא עבר איש ביהודה, שנאמר [ירמיהו ט, ט] על ההרים אשא בכי ונהי [ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה] מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו; 'בהמ"ה' בגימטריא חמשיין ותרתיין הוו.

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: כולן חזרו (הבהמות ועופות ואף הדגים, דהא 'עד בהמה' כתיב, ומכלל דמכאן ואילך הדור, חוץ מקוליים, כדמפרש), חוץ מקוליים האיספנין, דאמר רב: הני מדרי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם (מדורגות שבבבל מחזירין מים הנשפכים בהן לעין עיטם, שהוא מקום גבוה שבארץ ישראל: שאותו מעיין מביא מים לבית טבילת כהן גדול ביום הכיפורים דמתוקן בחומת עזרה על גבי שער המים, כדאמרינן בסדר יומא (לא, א): עין עיטם גבוה מקרקע העזרה עשרים ושלש אמות; והיאך מחזירין? - שיש בפרת טילונות וסולמות למטה מן הקרקע (הים), ודרך אותן סולמות חוזרין המים לארץ ישראל, וחוזרין ונובעין במעינות, והדגים חזרו דרך אותן סולמות, שנזחלים להעלותן יותר מדרך פרת עצמן), והאי (קוליים האספנין) - כיון דלא שרייר שדריה (אין קשה שדרה שלו) - לא מצי סליק.
מפני מה מועדים שבבבל שמחים?

מפני שלא היו באותה קללה, דכתיב [הושע ב,יג] והשבתי כל משושה חגה חדשה ושבתה וכל מועדה, וכתוב [ישעיהו א,יד] חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטרח [נלאיתי נשא].

מאי 'היו עלי לטרח'?

אמר רבי אלעזר: אמר הקדוש ברוך הוא: לא דיין לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהן!

אמר רבי יצחק: אין לך כל רגל ורגל שלא באתה בולשת (חיל המלך) לציפורי. ואמר רבי חנינא: אין לך כל רגל ורגל שלא בא לטבריה אגמון וקמטון (לשון לעז - הוא שלטון) ובעל זמורה (לבזז ולהטיל עליהם עול, ולא שמתכווין לבטלן משמחת הרגל, אבל הקללה גרמה לכך). (ציפורי וטבריא מארץ ישראל). מפני מה תלמידי חכמים שבבבל מצוינין?

לפי שאינן בני מקומן (שמאריך ישראל גלו לשם, והגולה למקום נכרי מציין עצמו במלבושים שיהא חשוב), דאמרי אינשי: במתא - שמאי (בעירי איני צריך להתכבד, אלא בשמי שאני ניכר בו), בלא מתא (במקום שאינה עיר) - תותבאי (כבודי תלוי בשמלתי, 'שמלתי' מתרגמין 'תותביה' (שמות כב,כו)). [ישעיהו כז,ו] הבאים ישרש יעקב ופרח ישראל [ומלאו פני תבל תנובה] - תני רב יוסף: אלו תלמידי חכמים שבבבל, שעושיין ציצין ופרחים לתורה ('הבאים' - אותן של יעקב שיבאו לבבל - ישרשו ויעשו ציצין ופרחים לתורה, וסייעתא אתיא לרבי יוחנן, דטעמא דמצוינין - לאו לפי שאינן בני תורה כדרכי אסי, אלא לפי שאינן במקומן).

מפני מה עובדי כוכבים מזוהמין?
שלא עמדו על הר סיני; שבשעה

(שבת קמו, א)

שבא נחש על חוה (כשנתן לה עצה לאכול מן העץ - בא עליה, דכתיב (בראשית ג,יג) הנחש השיאני - לשון נשואין) הטיל בה זוהמא; ישראל שעמדו על הר סיני - פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני - לא פסקה זוהמתן.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: גרים מאי (שלא היו על הר סיני, מהיכן פסקה זוהמא)?

אמר ליה: אף על גב דאינהו לא הוו, מזליהו הוו (בסיני, וכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום, ואף עוררים ופסחים שהיו בישראל, כדתיא בספרי), דכתיב [דברים כט,יד] [כי] את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה [עמנו היום]. ופליגא (הא דאמרן דלא פסקה זוהמא עד סיני) דרבי אבא בר כהנא, דאמר רבי אבא בר כהנא: עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו: אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי.

משנה:

שובר אדם את החבית (מליאה גרוגרות בסכין או בסיף) לאכול הימנה גרוגרות (דאין במקלקל שום איסור בשבת), ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי (לנוקבה יפה בפתח נאה);

ואין נוקבין מגופה של חבית (הדבוקה בפה החבית לעשות נקב, אלא נוטל את כולה, אבל כי נקיב לה - מתקן פתחא) - דברי רבי יהודה, וחכמים מתירין (דאין דרך פתח לחבית בכך).

ולא יקבנה מצדה (בגמרא מפרש לה), ואם היתה נקובה - לא יתן עליה שעה, מפני שהוא ממרח (ויש כאן משום ממחק).

אמר רבי יהודה: מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב (מדינה), ואמר: חוששני לו מחטאת (שמא מירח השעוה לדובקה בדופני הכלי סביב הנקב).

גמרא:

אמר רבי אושעיא: לא שנו (דשובר החבית ומטלטל הסיף לכך) אלא דרוסות (שהגרוגרות דרוסות בעיגול, וחותכין ממנו בקורדוס או בסיף, ואידי דמטלטל סיף לחתוך גרוגרות - תבר ביה נמי לחבית), אבל מפורדות (שאין צריך לחתכן) - לא (לא יטלטל סיף לשבור החבית, דמתניתין - רבי נחמיה, דאמר: אין כלי ניטל אלא לתשמיש המיוחד לו, כדמוקי לקמן).

ומפורדות לא? מיתיבי: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: מביא אדם את החבית של יין ומתיז ראשה בסייף, ומניחה לפני האורחים כשבת ואינו חושש' (ואף על גב דין - לאו למחתיקה קאי) !
ההיא רבנן (דפליגי אדברי נחמיה, ואמרי: כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך), מתניתין רבי נחמיה היא.

ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה ובדרוסות, לוקמה במפורדות ורבנן!
אמר רבא: מתניתין קשיתיה: מאי איריא דתני 'גרוגדות'? ליתני פירות! אלא שמע מינה - בדרוסות.

תניא חדא: 'חותלות של גרוגדות ושל תמרים' (כלי של כפות תמרים, ועושין כמין סלים, ונותנים לתוכן תמרים רעים להתבשל) - מתיר ומפקיע וחותך. 'ותניא אידך: 'מתיר' (אם הכסוי קשור בחבל), אבל לא מפקיע (סותר שרשרות החבל בכלי) ולא חותך (דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו, וסכין אינו עשוי לכך) !?
לא קשיא; הא - רבנן הא - רבי נחמיה, דתניא: 'רבי נחמיה אומר: אפילו תרוד, ואפילו טלית, ואפילו סכין אין ניטלין אלא לצורך תשמישו'.

בעו מיניה מרב ששת: מהו למיברז (לתחוב, פוינדור"א בלעז [לדקור בחוד]) חביתא בבורטיא (ברומח, לתחובו בדופניה לנקבו) בשבתא? לפיתחא קמיכוין - ואסיר, או דילמא: לעין יפה קמיכוין (להרחיב מוצא היין בנקב גדול: מדלא נקיב ליה כדרך הנוקבין נקב עגול ויפה), ושרי!
אמר להו: לפיתחא קא מכוין - ואסיר.
מיתיבי: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף'!
התם ודאי לעין יפה קמיכוין (שמרחיב פיה למטה ממגופתה, כדקתני: מתיז את ראשה, שפת פיה); הכא, אם איתא דלעין יפה קמיכוין - לפתוחי מיפתח (יטול מגופתה) !

אין נוקבין מגופה [של חבית - דברי רבי יהודה, וחכמים מתירים]:
אמר רב הונא: מחלוקת למעלה (בראש המגופה: התם הוא דשרו רבנן, דלאו אורחא למיעבד פתחא התם, אלא נוטל כל המגופה), אבל מן הצד (זמנין דעבדי לה משום פתחא, ואינו רוצה לפותחה למעלה שלא יפול עפר או פטולת ביין) - דברי הכל אסור, והינו דקתני 'לא יקבנה מצדה' (ואמגופה קאי, ודברי הכל).
ורב חסדא אמר: מחלוקת מן הצד (התם הוא דקאסר רבי יהודה, משום דאיכא דעבדי ליה פתחא), אבל על גבה - דברי הכל מותר; והא דקתני 'לא יקבנה מצדה' - התם בגופה דחבית.

תנו רבנן: 'אין נוקבין נקב חדש (בכלי) כשבת, ואם בא להוסיף - מוסיף. ויש אומרים: אין מוסיפין; ושזין שנוקבין נקב ישן (שנסתם) לכתחילה (דכי חוזר ופותח - לאו כעושה פתח הוא, שהרי עשוי ועומד, וסתמתו לאו כלום).'; ותנא קמא, מאי שנא מנקב חדש דלא? - דקא מתקן פיתחא? אוסופי נמי - קא מתקן פיתחא (שמרחיבו, ויש כאן משום גמר מלאכה) !?
אמר רבה: דבר תורה - כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא - אינו פתח, ורבנן הוא דגזור משום לול של תרנגולין, דעביד לעיולי אוריא ולאפוקי הבלא (סרחון, שלא ימותו התרנגולין); 'ואם בא להוסיף מוסיף' - אוסופי ודאי כלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי (ולא גזרינן דילמא אתי לאוסופי כלול של תרנגולין, דלא מוסיף איניש עליה),

(שבת קמו, ב)
משום ריחשא (שלא יכנס בו שרק, כגון נמייה וחולדה שממיתים את התרנגולים); 'ויש אומרים: אין מוסיפים' - זימנין דלא תקניה מעיקרא (שיהא כדי להוציא הבל ולהכניס את האויר), ואתי לארוחי ביה.
דרש רב נחמן משום רבי יוחנן: הלכה כיש אומרים.
'ושזין שנוקבין נקב ישן לכתחלה' - אמר רב יהודה אמר שמואל: לא שנו (דנוקבין) אלא במקום העשוי לשמר (אלא במקום דסתימה זו לא נעשית אלא לשמור ריח היין שלא יצא ויתקלקל, וכיון דלאו סתימה מעליותא עבדי לה - לאו כלום הוא), אבל לחזק (שיחזק הכלי, שלא יצא יינו, הואיל וסתימה מעלייתא היא, כי הדר נקיב לה - הוי כפותח לכתחלה) - אסור.

היכי דמי 'לשמר', היכי דמי 'לחזק'?

אמר רב חסדא: למעלה מן היין - זהו לשמר, למטה מן היין - זהו לחזק.

רבא אמר: למטה מן היין נמי זהו 'לשמר' (כיון דלאו כובד היין נשען עליו, סגי ליה בסתימה כל דהו); והיכי דמי 'לחזק'? - כגון שניקבה למטה מן השמרים (אצל שוליו, שכל כובד היין נשען שם).

אמר ליה אביי לרבא: תניא דמסייע לך (דלא פקע שם פתח מיניה אלא בסתימה מעלייתא): 'בית סתום - יש לו ארבע אמות, פוץ את פצימיו - אין לו ארבע אמות' (קיימא לן בבבא בתרא 'חצר מתחלקת לפי פתחיה': לפי פתח הבתים הפתוחין לה, אם באו לחלק את החצר בין שנים, שהיה לזה בית שפתוחין לו לחצר שני פתחים, ולזה בית שפתוחין לו לחצר ארבעה פתחים - נוטל לכל פתח ארבע אמות בחצר נגד פתחו למדת רוחב פתחו, והשאר חולקין בשוה; ואם נסתם אחד מהם קודם חלוקת החצר, ולא פירץ את פצימיו, אלא סתם בין שני הפצימין - אינו מפסיד [דין] פתחו בכך; פירץ את פצימיו, ואחר כך סתמו - פקע שם פתח מיניה); 'בית סתום' (והמת בתוכו) אינו מטמא כל סביביו, פוץ את פצימיו (וסתמו - נעשה קבר) - מטמא כל סביביו (ארבע אמות, כדאמר בסוטה (מד,א): מת תופס ארבע אמות לטומאה, וגזרה דרבנן שמא יאהיל ולא יבין) .

גובתא (לתקוע קנה חלול בנקב החבית, שיצא היין דרך הקנה): רב אסר, ושמואל שרי. מחתך (רונגיי"ר: לתקנה למדת הנקב) לכתחלה - דכולי עלמא לא פליגי דאסור; אהדורי (אם נפלה) - דכולי עלמא לא פליגי דשרי; כי פליגי - דחתיכה ולא מתקנא (לא ניתנה בנקב לידע אם למדתו היא): מאן דאסר - גזרינן דלמא אתי למיחתך לכתחלה, ומאן דשרי - לא גזרינן. כתנאי: 'אין חותכין שפופרת כיום טוב, ואין צריך לומר בשבת; נפלה - מחזירין אותה בשבת, ואין צריך לומר כיום טוב, ורבי יאשיה מיקל'; רבי יאשיה אהיא? אילימא ארישא (לחותכה ולשפותה) - הא קמתקן מנא! אלא אסיפא? - תנא קמא נמי מישרא קשרי?! אלא: דחתיכה ולא מתקנא איכא בינייהו, מר סבר: גזרינן, ומר סבר: לא גזרינן.

דרש רב שישא בריה דרב אידי משמיה דרבי יוחנן: הלכה כרבי יאשיה.

ואם היתה נקובה [לא יתן עליה שעה, מפני שהוא ממרח; אמר רבי יהודה: מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב, ואמר: חוששני לו מחטאת]: מישחא (שמן עב): רב אסר (למרחו), ושמואל שרי.

מאן דאסר - גזרינן משום שעה, ומאן דשרי - לא גזרינן. אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף: בפירוש אמרת לן משמיה דרב מישחא שרי.

אמר טבות רישבא [הצ"ד: ברכות י"ב, חולין נ"א; שבת ק"א; רישבא - ציד עופות] אמר שמואל: האי טרפא דאסא (לתת עלה של הדס בנקב החבית, שהעלה עשוי כמרזב, והיין זב דרך שם) - אסור.

מאי טעמא?

רב יימר מדפתי אמר: גזירה משום מרזב (שמא יכין מרזב); רב אשי אמר: גזירה שמא יקטום (העלה מן הענף, וכיון דקטמיה - הוה ליה כמתקן כלי, כדתניא במסכת ביצה (תוספתא ביצה פ"ג מ"ח [ליברמן] דף לג,ב): לחצות בו שיניו - לא יקטמנו, ואם קטמו - חייב חטאת).

מאי בינייהו? - איכא בינייהו: דקטים ומנחי.

בי סדיא (לבדין שקורין פלטר"ש [לבדים]), ועשויו לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת): רב אסר (להביאו דרך מלבוש דרך רשות הרבים כשהוא מעוטף בו) ושמואל שרי: ברכין (שדרכן להתחמם בהן) - דכולי עלמא לא פליגי דשרי (דמלבוש הן), בקשין - דכולי עלמא לא פליגי דאסור, כי פליגי - במיצעי: מאן דאסר - מיחזי כמשוי; ומאן דשרי - לא מיחזי כמשוי.

והא דרב - לאו בפירוש איתמר, אלא מכללא איתמר; דרב איקלע להווא אתרא דלא הוה ליה רווחא (בבית למקום מושבם של תלמידים); נפק יתיב בכרמלית; אייתו ליה בי סדיא - לא יתיב. מאן דחזא סבר - משום דבי סדיא אסור - ולא היא, דרב אכרוזי מכריז: בי סדיא שרי. ומשום כבוד רבותינו לא ישב עליו (שלא היה להן דבר לישב עליו, ויושבין על גבי קרקע), ומאן גינהו? - רב כהנא ורב אסי (תלמידי חברים היו לו).

משנה :
 נותנין תבשיל לתוך הבור (שאינו בו מים) בשביל שיהא שמור (שלא יסריח מחמת החום) ;
 ואת המים היפים (כלי מלא מים יפים) ברעים (לתוך מקוה מים רעים) בשביל שיצננו (להשתמר שיצונו ולא יחמו) ; ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו .
 מי שנשרו כליו בדרך במים (שנפלו למים בשבת) - מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה (הסמוכה למבוא העיר, בתוך העיר, שהוא מקום משתמר) - שוטחן בחמה (ליבשן), אבל לא כנגד העם (שיחשדוהו שכבסן) .

גמרא :
 פשיטא (דנותנין תבשיל לתוך הבור) !
 מהו דתימא 'ניגזור משום אשוויי גומות (שבקרע הבור, שיהו שוין, להושיב הקדרה)' - קא משמע לן .

ואת המים היפים ברעים :
 פשיטא !
 סיפא איצטריכא ליה : 'ואת הצונן בחמה' .
 הא נמי פשיטא !
 מהו דתימא 'ניגזור דילמא אתי לאטמוני ברמץ' - קא משמע לן .
 מי שנשרו [כליו בדרך במים - מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה - שוטחן בחמה (ליבשן), אבל לא כנגד העם] :
 אמר רב יהודה אמר רב : כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין - אפילו בחדרי חדרים אסור .
 תנן 'שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם' !!
 תנאי היא, דתניא : 'שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, רבי אלעזר ורבי שמעון אוסרין' .
 אמר רב הונא :

(שבת קמז, א)
 המנער טליתו (מן העפר) בשבת - חייב חטאת (דזהו ליבונה) ; ולא אמרן אלא בחדתי, אבל בעתיקי - לית לן בה ; ולא אמרן אלא באוכמי (שהאבק מקלקל מראיתה, וקפיד עליה), אבל בחיורי וסומקי - לית לן בה ; והוא דקפיד עליהו (ללובשן עד שינערם) .
 עולא איקלע לפומבדיתא, חזא רבנן דקא מנפצי גלימיהו (וגלימי אוכמי הוו), אמר : קמחללין רבנן שבתא !
 אמר להו רב יהודה : נפוצי ליה באפיה, אנן לה קפדינן מידי (לא איכפת לן אם יש עליה אבק, הלכך לאו ליבון הוא) .
 אביי הוה קאי קמיה דרב יוסף, אמר ליה : "הב לי כומתאי (כובעי)" ; [חזא דאיכא] טלא עליה, הוה קמחסם (לשון לאתחסום (דברים כה, ד) למיתבה ליה (שצריך לנער הטל מעליה), אמר ליה : נפוץ שדי, אנן לא קפדינן מידי .

אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן : היוצא בטלית מקופלת מונחת לו על כתיפו בשבת (לאחר שנתנה על ראשו, הגביה שיפוליה על כתפיו) - חייב חטאת (שאינו זה דרך מלבוש) .
 תניא נמי הכי : 'סוחרי כסות היוצאים בטליתות מקופלות ומונחות על כתיפן בשבת - חייבין חטאת ; ולא סוחרי כסות בלבד אמרו, אלא כל אדם, אלא שדרכן של מוכריין לצאת כך ; וחנוני היוצא במעות הצורוין לו בסדינו - חייב חטאת ; ולא חנוני בלבד אמרו, אלא כל אדם, אלא שדרכו של חנוני לצאת כך ; והרטנין (על שם מקום) יוצאין בסודרין שעל כתיפן ; ולא רטנין בלבד אמרו, אלא כל אדם, אלא שדרכן של רטנין לצאת בכך. אמר רבי יהודה : מעשה בהורקנוס בנו של רבי אליעזר בן הורקנוס שיצא בסודר שעל

כתיפו בשבת, אלא שנימא כרוכה לו באצבעו (שלא יפול מכתפיו), וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו: אפילו אין נימא כרוכה לו באצבעו. דרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דרב חסדא: הלכה - אף על פי שאין נימא כרוכה לו באצבעותיו.

עולא איקלע לבי אסי בר היני, בעו מיניה: מהו לעשות מרזב (מפרש לקמיה) בשבת?
אמר להו: הכי אמר רבי אלעי: אסור לעשות מרזב בשבת. מאי 'מרזב'?
אמר רבי זירא: כיסי בבלייתא (שמסלקין בגדיהם מן הארץ כשהן ארוכין וכופלין אותן כלפי מעלה; פרוצצ'ש [שולי הבגד]; ומחזיקין אותן על ידי חוטי, והיינו כמין כיס, וכמו מרזב).
רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא, אמר ליה: הכי מאי?
אמר ליה: אסור (משום תקוני מנא).
והרי [גירסת רש"י: והכי] מאי (קולט חלוקו) (בפניו) בענין אחד, ושואלו "כגון זה מרזב או לא", וחדר וקולטו בענין אחר ושואלו)?
אמר ליה: אסור.
אמר רב פפא: נקוט האי כללא בידך: כל אדעתא דלכנופי (שיהא מתוקן תמיד להעמיד קיפולו לעולם) - אסור, כל דלהתנאות (לפי שעה) - שרי, כי הא דרב שישא בריה דרב אידי מתנאה בסדינו הוה (אחר שנתעטף - היה מתקנו על גופו ומיישב; ובחול קאמר, כלומר: אלמא דאורחיה בהכי, והוא הדין לשבת).
כי אתא רב דימי אמר: פעם אחת יצא רבי לשדה, והיו שני צידי טליתו (שבמינו ובשמאלו לצד הקרקע) מונחין על כתיפו; אמר לפניו יהושע בן זירוז בן חמיו של רבי מאיר: בזו לא חייב רבי מאיר חטאת (בתמיה; דאין זה דרך מלבוש אלא דרך משוי)?
אמר ליה: דקדק רבי מאיר עד כאן (בתמיה: לחייב חטאת בדבר הדומה להיות מותר כזה, שאינה מקופלת ואחוריה נופלין למטה מכתפיו, אלא שצידיה היו מונחין על כתפו)? שלשל רבי טליתו (הורידה למטה, שקבל דבריו).
כי אתא רבין אמר: לא יהושע בן זירוז הוה - אלא יהושע בן כפוסאי היה, חתנו של רבי עקיבא; אמר: בזו לא חייב רבי עקיבא חטאת. אמר לו: דקדק רבי עקיבא עד כאן? שלשל רבי טליתו.
כי אתא רב שמואל בר רב יהודה אמר: נשאל איתמר (לא אירע מעשה זה לרבי, אלא שאלו לפניו מהו לצאת בו, ובקש להתייר, עד שאמרו לפניו משום רבי מאיר חייב חטאת; דאיהו סבר הואיל ואינה מקופלת, שהרי אחוריה היו נופלין למטה מן כתפיו, אלא שצידיה היו מונחים על כתפיו - הוה סבר דרך מלבוש הוא).

משנה:

הרוחץ במי מערה (מי מקוה מקורה) ובמי טבריא (שהוא חס ואין חומו יוצא; ודוקא חמין נקט, ומשום הכי קתני *הרוחץ*: דיעבד) ונסתפג (וקינח) אפילו בעשר אלונטיות (סדינין שמקנחין בהן, וסופג בהן זה אחר זה; ורבותא היא: דלא נפיש מיא בכל חד) - (אפילו הכי) לא יביאם בידו (בתוך ביתו אפילו על ידי עירוב, שמא ישכח ויסחט בבואו), אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם (אורחא דמילתא נקט, והוא הדין לכל גופם; והיינו נמי רבותא: דחדא אלונטית לעשרה נפישא ביה מיא), (אפילו הכי) ומביאין אותן בידן (הואיל ומרובין הן - מדכרי אהדדי).
סכין (שמן בשבת) וממשמשיין (ביד על כל הגוף להנאה), אבל לא מתעמליין (לשפשף בכח) ולא מתגררין (במגררת שקורין אשטרייל"א, דהוי עובדא דחול).
אין יורדין לקורדימא (שם הנהר; ובגמרא מפרש טעמא), ואין עושיין אפיקטויזין (להקיא), ואין מעצבין את הקטן (לשון ידן עצבוני (איוב יח); שמתקנים ומיישבין עצמותיו וחוליות שדרתו כמדת צלמו; ובגמרא אמר טעמא), ואין מחזירין את השבר (עצם שנשבר, כל רפואה אסורה משום שחיקת סמנין);
מי שנפרקה ידו ורגלו (אלווישי"ר בלעז [נקט]: שיצא העצם מפרק שלו) - לא יטרפם (לשון 'ביצים טרופות בקערה' (חולין סד, א)) בצונן, אבל רוחץ הוא כדרכו, ואם נתרפא - נתרפא.

גמרא:

קתני 'מי מערה' דומיא ד'מי טבריא': מה מי טבריא - חמין, אף מי מערה חמין;
'הרוחץ' - דיעבד אין, לכתחילה - לא. מכלל

(שבת קמז, ב) דלהשתטף כל גופו (שופכן על גופו, דלאו דרך רחיצה היא), אפילו לכתחילה - שפיר דמי (שרי לכתחילה, אפילו בחמין); מני?
 רבי שמעון היא, דתניא: 'לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן,
 דברי רבי מאיר; רבי שמעון מתיר; רבי יהודה אומר: בחמין -
 אסור, בצונן - מותר;

ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות:
 רישא רבותא קא משמע לן, וסיפא ('אבל עשרה בני אדם כו') רבותא קא משמע
 לן: רישא רבותא קא משמע לן - דאפילו הני דלא נפישו בהו מיא,
 כיון דחד הוא - אתי לידי סחיטה; וסיפא רבותא קא משמע לן:
 אפילו הני דנפישו בהו מיא, כיון דרבים נינהו - מדכרי אהדדי.

תנו רבנן: 'מסתפג אדם באלונטית, ומניחה כחלון' (הסמוכה לכותל
 המרחץ), ולא ימסרנה לאוליירין (בלנים) מפני שחשודים על אותו דבר
 (סחיטה).

רבי שמעון אומר: מסתפג באלונטית אחת, ומביאה בידו לתוך
 ביתו.

אמר ליה אביי לרב יוסף: הלכתא מאי?
 אמר ליה: הא רבי שמעון, הא רבי, הא שמואל, הא רבי יוחנן (הרי
 כל אלו שמתירין); רבי שמעון - הא דאמרן; רבי - דתניא: 'אמר רבי:
 כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע היינו מעלין שמן
 ואלונטית מחצר לגג, ומגג לקרפף' (רבי שמעון לטעמיה, דאמר בעירובין (עד, א) אחד
 גגות אחד חצירות ואחד קרפיפות, כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה, ואפילו של בעלים הרבה), עד
 שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו דוחצין בו' (ומסתמא לא היו מניחין אותה
 על המעין במקום הפקר); שמואל - דאמר רב יהודה אמר שמואל: מסתפג אדם
 באלונטית, ומביאה בידו לתוך ביתו; רבי יוחנן - דאמר רבי
 חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הלכה, מסתפג אדם באלונטית
 ומביאה בידו לתוך ביתו.

ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה,
 ותנן: 'ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות - לא יביאם בידו'?!
 ההוא - כבן חכינאי מתני לה (דברי בן חכינאי מסיים בה, ולא סתמא).
 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: האוליירין (בלנין) מביאין
 בלרי נשים לבי בני (סדינים שהנשים מסתפגין בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ),
 ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן. סכניתא (סודר גדול שתלוי לו בין כתפיו, וראשו
 עטוף בו) - צריך לקשר שני ראשיה (זה בזה) למטה (שלא תפול מראשו).
 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: למטה מכתפיים.
 אמר להו רבא לבני מחוזא: כי מעבריתו מאני לבני חילא (כשתביאו
 בגדי העובדי כוכבים: בני החיל המוטלים עליכם לשמשן, ואתם מביאים להם בשבת דרך רשות הרבים) -
 שרביבו בהו למטה מכתפיים (שלא יהיו שוליהם מונחים בכתפיהם, אלא משוכים למטה, שיהא
 נראה לבוש).

סכין וממשמשין:
 תנו רבנן: 'סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת, ובלבד שלא יעשה
 כדרך שהוא עושה בחול'.
 היכי עביד?
 רבי חמא בר חנינא אמר: סך ואחר כך ממשמש ([דקטבר]: בחול ממשמש ואחר כך
 סך);
 רבי יוחנן אמר: סך וממשמש בבת אחת.

אבל לא מתעמלין:
 אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אסור לעמוד בקרקעיתה של
 דיומסת (שם נהר שמימיו מלוחים) מפני שמעמלת (מחממת) ומרפא (שהטיט מלוח).
 אמר רב יהודה אמר רב: כל ימיה של דיומסת (ימירפואתה) עשרים
 ואחד יום, ועצרת מן המנין.
 איבעיא להו: עצרת (בתחלה) להאי גיסא, או להאי גיסא (מתחלת הימים
 או בסוף)?

תא שמע, דאמר שמואל: כולהו שקייני (משקין לרפואה) - מדיבחא [יום הזביחה, י"ד בניסן] ועד עצרתא מעלו (אלמא עצרת בסוף).
 דילמא התם הוא - דכמה דקריר עלמא מעלי, אבל הכא משום הבלא הוא: כיון דחמים עלמא - טפי מעלי?
 אמר רבי חלבו: חמרא דפרוגייתא (שם מדינה שיינה משובח) ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל (שהיו בעלי הנאה, ועסוקים בכך, ולא היו עוסקים בתורה, ויצאו לתרבות רעה); רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם (לפורגיתא ודיומסית), אימשיך בתרייהו (אחד היין והרחיצה), איעקר תלמודיה (נעקר תלמודו ושכחו).
 כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא [שמות יב,ב] החדש הזה לכם [ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה], אמר: "החרש היה לבס"; בעו רבנן רחמי עליה - והדר תלמודיה, והיינו דתנן: 'רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה' (אם תלמיד חכם אתה אל תשב אלא במקום תלמיד חכם חברך), ואל תאמר שהיא תבא אחריך (ואל תאמר "תלמידים הם, יבואו אלי ודי לי בכך, למה אהיה גולה"), שחבריך יקיימוה כידך (שתהא רגיל אצלם, וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת - תשמענה ותהא סדורה בפין ואל תשתכח הימנה), ואל כינתך אל תשען (לומר "חכם גדול אני, וזכרן, וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשתכח חברתה ממני").
 תנא: 'לא רבי נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו, ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו, ולמה נקרא שמו רבי נהוראי - שמנהיר עיני חכמים בהלכה.'

אבל לא מתגררין:
 תנו רבנן: 'אין גורדין כמגדרת (אשטרי"ל, ואדם מגרר בה) בשבת; לכן שמעון בן גמליאל אומר: אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה - גורר כדרכו ואינו חושש.'
 רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא (לשבת).

אין יורדין לקורדימא וכו'.
 מאי טעמא? - משום פיקא (טיט של אותו נהר מחליק, ובגדי האדם נישורין במים כשהוא נופל, ואתי לידי סחיטה).

ואין עושיין אפיקטויזין בשבת:
 אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא בסם (דדמי לרפואה, וגזירה משום שחיקת סמנין), אבל ביד (להכניס יד לתוך גרונו עד שיקיא) - מותר.
 תניא: 'רבי נחמיה אומר: אף בחול אסור, מפני הפסד אוכלין' (שבמעיו, ומתוך כך הוא רעב וחוחר ואוכל).

ואין מעצבין את הקטן:
 אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לפופי ינוקא (אונמלוטי"א [לחתל, ללפף], כמו שעושין לקטן שיתיישבו אבריו ולא יתעקם) בשבת - שפיר דמי.
 והאנן תנן 'אין מעצבין'?!
 התם בחומרי שדרה (חוליות של שדרה שנתפרקה אחת מהן), דמיחזי כבונה. (ולאחר זמן קמייירי, דאי ביום לידה אמרינן (לעיל: שבת קכט,ב): כל האמור בפרשת תוכחה דיחזקאל - עושין לחיה בשבת.)

ואין מחזירין את השבר:
 אמר רבי חנא בגדתאה אמר שמואל:

(שבת קמח, א)
 הלכה מחזירין את השבר (סבידא ליה לשמואל 'מחזירין' תנן).
 רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא, לא על לפירקיה דרב יהודה. שדריה לאדא דיילא (מנשטר"ל, ממונה), אמר ליה: זיל גרביה (קח בגדו עד שיבא). אזיל גרביה; אתא (רבה), אשכחיה (לרב יהודה) דקא דריש: 'אין מחזירין את השבר'; אמר ליה: הכי אמר רב חנא בגדתאה אמר שמואל: הלכה, מחזירין את השבר.
 אמר ליה: הא חנא דידן (ממקומנו הוא), והא שמואל דידן - ולא שמיע לי (ולא שמענו זאת מפיו עד הנה), ולא בדינא גרבתין (בתמיה; שאילו לא באת לא למדנו)?

מי שנפרקה ידו [נורגלו לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ הוא כדרכו, ואם
 נתרפא - נתרפא].
 רב אויא הוה יתיב קמיה דרב יוסף, שניא ליה ידיה (נשתנית ידו
 ממקומה, אשולשיינ"ר בלעז [נקע]). אמר ליה: הכי מאי?
 אסור.
 והכי מאי? (היה עושה בענינים הרבה ושואל);
 אמר ליה: אסור.
 אדהכי איתפח ידיה. אמר ליה: מאי תיבעי לך, הא תנן 'מי
 שנפרקה ידו או רגלו - לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ כדרכו. ואם
 נתרפא - נתרפא'.
 אמר ליה: ולא תנן 'אין מחזירין את השבר', ואמר רב חנא
 בגדתאה אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר?
 אמר ליה: כולהו בחדא מחיתא מחיתנהו (באריגה אחת ארגתו)? : היכא
 דאיתמר (דמתניתין לאו דוקא תנן) - איתמר, היכא דלא איתמר - לא איתמר.
 הדרן עלך חבית.